

Международна търговска камара Политика и бизнес практики

АНТИКОРУПЦИОННА КОМПЛЕКСНА ПРОВЕРКА НА ТРЕТИ СТРАНИ: РЪКОВОДСТВО ЗА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

ПОЛИТИЧЕСКИ ДОКУМЕНТ

**Изготвено от Комисията на ИСС за корпоративна отговорност и борба с
корупцията**

Въведение

Защо МСП се нуждаят от това ръководство

МСП често са обект на усложнени процедури за комплексна проверка от страна на големи мултинационални дружества. Тези изисквания могат да бъдат непосилни и често дружествата смятат, че не разполагат с достатъчно ресурси, за да ги изпълнят. Настоящото ръководство има за цел да отговори на тези опасения и да вдъхнови малките и средните предприятия (МСП) да се ангажират с комплексната проверка, като си поставят постижими и управляеми цели за комплексна проверка.

Следвайки Ръководството, дружеството може да:

- Познава и има доверие в своите контрагенти;
- Чрез тези знания и увереност изпълнява условията за отговорно инвестиране;
- Избягва съдебно преследване/репутационни/финансови щети от замесване в проблем в борбата с корупцията;
- Разработва на етична марка;
- Вдъхва увереност на бизнес партньорите, особено на по-големите организации, че са етично дружество.

МСП трябва също така да разработят надеждни процедури за борба с корупцията и за нормативно съответствие, за да гарантират, че свеждат до минимум риска от корупция и спазват международните стандарти за борба с корупцията. Разбираемо е, че много МСП са претоварени от широкообхватното международно законодателство за борба с корупцията и сложните процедури за етика и нормативно съответствие, които се прилагат в по-големите, мултинационални дружества. Въпреки това не е задължително етиката и нормативното съответствие да са мащабни и да се поддържат от специален правен отдел. Съществуват управляеми начини, по които по-малките дружества могат да се защитят чрез по-добро управление на корупционните рискове. Ключов елемент на една проста, но ефективна програма за етика и нормативно съответствие е комплексната проверка.

На това е посветено настоящото ръководство, в което се посочва какво представлява комплексната проверка, защо е необходима, кога е необходима и как може да се приложи, за да се защити дружеството от риска от корупция във възможно най-голяма степен.

В него се дават практически съвети за това как МСП могат да извършват рентабилна комплексна проверка на трети страни, които ангажират да извършват услуги от тяхно име. То акцентира върху корупционните рискове, свързани с ангажирането на доставчици, изпълнители и консултанти от трети страни в международна и национална среда, и как тези рискове могат да бъдат управлявани.

Този инструмент също така ще помогне на МСП да създадат ефективна процедура за комплексна проверка, която се вписва в цялостната програма за етика и нормативно съответствие. За МСП, които нямат въведени процедури за етика и нормативно съответствие, той може да се счита за добра отправна точка. Ръководството може да се използва от всяко МСП, от всякакъв размер (дори от много малки дружества) или отрасъл и може да бъде адаптирано, така че програмата за комплексна проверка да бъде съобразена със специфичните нужди и отрасли, в който работи дружеството.

Приемането на настоящото ръководство от МСП ще даде увереност на потенциалните клиенти и може да се използва като доказателство за цялостния ангажимент за спазване на изискванията, чиито търговски ползи не бива да се подценяват.

Защо МСП трябва да извършват комплексна проверка на трети страни

Корупцията е „злоупотреба с поверена власт за лична изгода“ и е „най-голямата пречка пред икономическото и социалното развитие по света“. В бизнеса и в държавната администрация корупцията се използва за склоняване на дадена страна да действа неправомерно в замяна на някакво предимство. То може да бъде под формата на изнудване, подкупи, искане на подкупи, бакшиши, скъпи подаръци и гостоприемство, политически и благотворителни дарения. Тя е всеобщо осъждана и незаконна в повечето юрисдикции, а обхватът на международното и националното законодателство за борба с корупцията и неговото прилагане се увеличава.

Корупцията струва на икономиките трилиони всяка година и спъва икономическия растеж. Корупцията е коварна и подкопава не само националните икономики, но и рентабилността на отделните предприятия.

Както дружествата, които работят на международно ниво или обмислят разширяване на дейността си в чуждестранни юрисдикции, така и тези, които работят в национален мащаб, често се нуждаят от трети страни за предоставяне на услуги. Именно това ангажиране на трети страни представлява значителен риск от корупция, тъй като дружеството няма голям контрол върху действията на третата страна, но от решаващо значение може да бъде подведена под отговорност за платените от нея подкупи. Ето защо е наложително всички дружества да се уверят, че познават миналото на третите страни, с които сключват договори, за да сведат до минимум риска от сътрудничество с корумпирана трета страна.

Комплексната проверка е от ключово значение за управлението на корупционните рискове, свързани с ангажирането на трети страни. Това е процес на проучване на техния произход. Това ще бъде особено необходимо, когато се обмисля ползването на услугите на агент или друг посредник, който може да бъде склонен да се поддаде на подкуп, за да получи бизнес и по този начин да получи по-лесно комисиона.

Много от големите международни дружества имат въведени процедури за борба с корупцията и за спазване на етичните норми и правила, които включват комплексна проверка; в действителност от по-малките дружества често се изисква да отговорят на тези изисквания, но много МСП) нямат свои вътрешни процедури за спазване на законодателството за борба с корупцията и не извършват комплексна проверка на третите страни, с които сключват договори.

Дружествата, които активно участват в комплексната проверка, процедурите за борба с корупцията, етиката и спазването на правилата в по-общ план, се възползват от търговските предимства, които те носят. Основно, дружествата, които имат процедури за борба с корупцията, намаляват разходите за правене на бизнес, тъй като корупцията изтощава не само националните икономики, но и микро икономиките на предприятията.

Дружествата могат да очакват и други търговски ползи от положителното участие в антикорупционните практики, като например:

1. Уверение или друго, че третата страна:

- (а) Притежава необходимите умения и опит за предоставяне на услугите, за които ще бъде сключен договор;
- (б) Е уважаван и надежден бизнес партньор с добра репутация;
- (в) Е *добросъвестна* и вероятността от измама е по-малка;
- (г) Дали таксува услугите си на справедлива пазарна цена (дружество, която плаща подкупи, често може да таксува услугите си по-скъпо, за да създаде фонд за плащане на подкупи).

2. Не се свързва с недобросъвестни доставчици;

3. По-лесно и по-ефективно отговаря на изискванията за комплексна проверка на по-големи дружества и по-голяма привлекателност като потенциален контрагент;
4. Конкурентно предимство пред конкурентите, които не са ангажирани с етиката и спазването на правилата, и следователно стават предпочитан избор за клиентите.

Като цяло МСП все още не са били във фокуса на вниманието на прокурорите и поради това не са имали спешна нужда от прилагане на процедури за борба с корупцията и нормативното съответствие. Това се променя; правоприлагащите органи вече разследват и преследват наказателно не само големи мултинационални дружества, но и МСП с международно присъствие, които все по-често са в центъра на вниманието на прокурорите.

По-специално, прокуратурата на САЩ, Министерството на правосъдието и Комисията по ценните книжа и фондовите борси, разполагат с все повече ресурси за провеждане на разследвания на дружества.

След неотдавнашно съдебно преследване Комисията по ценните книжа и фондовите борси на САЩ (SEC) отправи следното предупреждение: „Това е предупредителен сигнал за малките и средните предприятия, които искат да навлязат на високорискови пазари и да разширят международните си продажби. Когато едно дружество вземе стратегическо решение да продава продуктите си в чужбина, то трябва да гарантира, че е налице и функционира правилният вътрешен контрол.“

Раздел 1 — Отново към основите

Законът

За целите на настоящото ръководство не е необходимо да се описва подробно множеството национално и международно законодателство в областта на борбата с корупцията. Достатъчно е да се отбележат следните основни моменти:

- В много юрисдикции подкупът и корупцията са криминализирани във вътрешното законодателство и най-общо казано, те забраняват подкупването на лица, заемащи публични длъжности. Търговски подкуп (т.е. не включващо лице, заемащо публична длъжност) също е престъпление в повечето юрисдикции.
- Подкупът и корупцията на лица, заемащи публични длъжности и заемащи влиятелни позиции, е най-разпространената и най-вредната форма на корупция. Например, подкупът е много разпространен в областта на обществените поръчки. Това е основният фокус на международното законодателство и по-конкретно на подкупването на „чуждестранни длъжностни лица“.

ОИСР дава следното определение за „чуждестранно длъжностно лице“:

„Чуждестранно публично длъжностно лице“ означава всяко лице, заемащо законодателна, административна или съдебна длъжност в чужда държава, независимо дали е назначено или избрано; всяко лице, изпълняващо публична функция за чужда държава, включително за публична агенция или публично предприятие; и всяко длъжностно лице или агент на публична международна организация.“

- Международното законодателство за борба с корупцията има екстратериториален обхват, което означава, че дружествата, които извършват дейност в юрисдикции, различни от собствената им, могат да бъдат преследвани съгласно националното законодателство.

- Например това означава, че дружество, което извършва дейност предимно в Европа и е замесено в корупционна дейност в Европа, но се търгува и на фондовата борса в САЩ, може да бъде преследвано в САЩ съгласно законодателството на САЩ за борбата с корупцията.

Какво представлява комплексната проверка?

Комплексната проверка е термин, който се използва за описание на проучване на миналото на трета страна, с която дадена дружество обмисля да сключи договор. Това е процес на проучване на миналото на потенциален бизнес партньор с цел оценка и намаляване на рисковете от корупция. Целта е да се гарантира, че корупционните рискове са идентифицирани, но (както е описано) това осигурява и съответна търговска полза. Чрез извършването на комплексна проверка дружеството може да разбере дали има някакви корупционни рискове, свързани с потенциалния бизнес партньор, да намали установените рискове (вж. раздел 3) и след това да вземе информирано решение дали да сключи договор или не. В контекста на комплексната проверка рисковете се наричат „червени флагове“ в различните отрасли и този термин ще се използва в настоящото ръководство.

Комплексната проверка не е упражнение, при което се поставя отметка; тя е сравнителен и обмислен процес. Всички идентифицирани червени флагове трябва да се разглеждат в контекста на отрасъла и юрисдикцията, в която работи третата страна. МСП не трябва да счита, че червените флагове непременно предотвратяват сключването на договори с потенциални партньори. Често могат да бъдат идентифицирани преки и рентабилни мерки за намаляване на риска, които позволяват продължаване на ангажимента и същевременно защитават дружеството. Всички идентифицирани червени флагове трябва да бъдат разгледани от служители на дружеството, които имат опит в отрасъла и юрисдикцията, за да могат да направят внимателна преценка.

Комплексната проверка може да бъде извършена по различни начини и с различна степен на задълбоченост и детайлност; в настоящото ръководство са представени различни подходи. За всяка дружество най-ефективното средство за проучване на миналото на трето лице е да се обърне директно към него и да му зададе поредица от внимателно формулирани въпроси. Това може да стане лично, като при някои обстоятелства е разумно да се направи, или виртуално, в зависимост от наличните ресурси. За структуриране на интервюто може да се използва стандартен въпросник (вж. приложение Б). Ако не е възможно да се проведе присъствено или виртуално интервю, въпросникът може да бъде изпратен на третата страна и да се направи оценка на писмените отговори, която може да бъде проследена от третата страна. Отговорите на въпросите не само ще осигурят търсената от дружеството информация, но и ще дадат представа за отношението на третата страна към корупцията и за нейното разбиране на приложимото международно законодателство за борба с корупцията. В приложение Б към настоящото ръководство е предложен въпросник, който е универсален и може да бъде изпратен на всяка трета страна, с която дружеството иска да се ангажира (или на вече ангажирани трети страни).

Комплексната проверка не се извършва изолирано, а е част от цялостна програма за етика и нормативно съответствие. По-долу са изброени други общи компоненти на типична програма за етика и нормативно съответствие:

- Кодекс за поведение, включително пропорционални политики за борба с корупцията
- Поет ангажимент на най-високо ниво или разпореждане от висшестоящ
- Обучение на персонала
- Оценка на потенциалните корупционни рискове
- Програма за подаване на сигнали за нередности

- Вътрешен мониторинг и преглед
- Създаване на длъжност, отговаряща за етика и нормативно съответствие със служител на пълно или непълно работно време

Въпреки че настоящото ръководство не дава съвети за всички горепосочени аспекти на етиката и нормативното съответствие, заслужава да се отбележи, че много от тях могат лесно да бъдат постигнати и приложени от всяка дружество. Например не е необходимо вътрешната политика за борба с корупцията да бъде обширна или усложнена. Лицата, работещи в дружеството, които сключват договори с трети страни, не е необходимо да бъдат цялостно обучени по закона; те просто трябва да знаят какво изисква от тях дружеството.

Защо е необходима комплексна проверка?

Може би най-основната причина, поради която едно дружество трябва да извършва комплексна проверка, е да гарантира, че неволно не осъществява бизнес с лица, които са замесени в корупционна дейност. Това важи и за веригата на доставките, така че ако трета страна сключи договор с подизпълнител за предоставяне на услуги по договора, дружеството трябва да гарантира, чрез договорна разпоредба или чрез използване на своето влияние, че третата страна е извършила пропорционална комплексна проверка на подизпълнителя.

Причината, поради която дружествата могат да носят отговорност за действията на трети лица, е, че международните закони се стремят да им попречат да плащат подкупи непряко чрез посредници. Тази форма на поведение е била предвидена от законодателите и затова международното законодателство се стреми да гарантира, че дадено дружество не може да избегне наказателно преследване, като участва непряко в корупционна дейност чрез трета страна. Ако вземем за пример американския Закон за борба с чуждестранните корупционни практики от 1977 г., той налага отговорност не само на дружествата, които „действително знаят за нарушението“, но и на тези, които умишлено избягват действителното знание чрез „умишлено незнание“ или „неоправдано забравяне“, когато дружеството е трябвало да бъде предупредено за вероятността от корупционна дейност от страна на третата страна. При тези обстоятелства и в много юрисдикции няма да е оправдано дружеството да твърди, че не е знаело за действията на третото лице.

Компетентната комплексна проверка ще бъде от решаващо значение, за да помогне на дружеството да прецени дали има някакви рискове от корупция, свързани с третата страна, преди да я ангажира.

С комплексната проверка ще постигнете следното:

1. Потвърждение, че не съществуват разпознаваеми рискове от корупция, свързани с третата страна; или,
2. Предоставяне на реални познания за корупционните рискове или „червени знамена“, свързани с третата страна, и възможност за оценка и намаляване на тези рискове в самото начало (за допълнителна информация вж. раздели 2 и 3 по-долу), което ще намали риска от наказателно преследване за корупция; и,
3. Намаляване на риска от съдебно преследване на корпоративни или индивидуални лица за корупция.

Кога е необходимо да се извърши комплексна проверка?

Оценка, основана на риска

Няма да е пропорционално да се извършва комплексна проверка на всяка трета страна, с която дружеството смята да сключи договор; това е така, защото степента на корупционните рискове ще бъде различна. Поради това следва да се направи оценка на корупционните рискове, за да се

съсредоточи комплексната проверка върху контрагентите, които представляват най-голям риск. Това ще позволи най-ефективно използване на ограничените ресурси.

Корупционният риск на трета страна се определя въз основа на ключови фактори (вж. по-долу) и представлява сравнителен процес, който изисква преценка. Няма една формула, която да е подходяща за всяка индустрия и дружество, затова дружеството трябва да вложи своите знания и опит в процеса. Този раздел ще предостави на дружеството разбиране за факторите, които трябва да се вземат предвид при оценката, основана на риска, и как тези знания могат да се използват, за да се определи дали дадена трета страна представлява висок или нисък корупционен риск. Резултатът от тази оценка ще даде информация на дружеството за степента на необходимата комплексна проверка (ще бъде разгледана в раздел 2).

Възможно е да се създаде прост инструмент за оценка на риска въз основа на факторите, които са от най-голямо значение за дружеството и отрасъла, в който то работи, който ще позволи лесно да се определят трети страни и договори, типични за дружеството, като високо или ниско рискови. В края на този раздел е даден прост пример за това как може да се постигне това.

Оценката на риска трябва да включва следните фактори:

1. Третата страна публичен служител ли е (включително субекти, които са собственост или се контролират от правителство/правителствен служител) или третата страна ще взаимодейства с публични служители, за да изпълни договора?
2. Държавата, в която е базиран контрагентът, и държавата, в която се извършват услугите;
3. Отрасъл;
4. Стойността на договора; както и
5. Естеството на работата/услугите, които трябва да бъдат извършени.

1. Третата страна длъжностно лице ли е или ще си взаимодейства ли с длъжностни лица, за да изпълни договора?

Третите страни, които представляват най-голям риск от корупция или възприемане на корупция, са тези, които са държавни служители, свързани с държавни служители или трети страни, които има вероятност да взаимодействат с държавни служители в хода на изпълнението на договора. Това е така, защото държавният служител е в позиция на влияние и би могъл да използва това влияние във връзка с договора или договорът би могъл да повлияе на вземането на решения в неговата официална роля. Държавният служител и третото лице може да работят съгласувано, като на държавния служител се извършват корупционни плащания. Дори и да няма доказателства за корупционна дейност, самото свързване на длъжностно лице може да създаде усещане за корупционни отношения. Както беше отбелязано по-горе, международното законодателство по принцип изрично забранява подкупването на чуждестранни държавни служители.

Съответно договорите с трети страни, които са държавни служители, свързани с тях или има вероятност да взаимодействат с тях, са високорискови и винаги трябва да се извършва комплексна проверка.

(Чуждестранно) публично длъжностно лице може да включва, но не само, следните лица:

- Длъжностно лице или служител на което и да е правителство или на която и да е агенция, министерство или отдел на правителството (от всякакво ниво).
- Всяко лице, действащо в качеството си на официално лице за правителството, независимо от ранга или длъжността му.

- Длъжностно лице или служител на дружество, което изцяло или частично е държавна собственост.
- Политическа партия или длъжностно лице на политическа партия.
- Кандидат за политическа длъжност.
- Длъжностно лице или служител на публична международна организация, като например Организацията на обединените нации или Световната банка.
- Член на семейството на някой от горепосочените.

Трети страни, свързани с публични служители, или трети страни, които е вероятно да взаимодействат с публични служители, могат да включват, но не се ограничават до следното:

- Официални представители по обработката: спедитори, митнически агенти, куриери, лица, отговарящи а обработката на визи или лица, предоставящи подобни услуги.
- Търговски агенти: консултанти, бизнес агенти или други лица, включително съвместни предприятия или партньори в съвместни предприятия, които съдействат за получаване на държавни договори, концесии, разрешителни или други права, издадени от правителството.
- Професионални представители: адвокати, счетоводители, лобисти или други лица, наети на професионална основа, за да представляват дружеството в правителствени дела (включително предоставяне на документи на правителствени органи) или да лобират за промяна в закона.

Държавното предприятие представлява допълнителен риск, тъй като всички служители ще бъдат държавни длъжностни лица. Дадено дружество е държавно, ако е изцяло (100%) или частично (50% или повече) притежавано или контролирано пряко или непряко от правителството.

2. Държавата, в която е базиран контрагентът, и държавата, в която се извършват услугите;

Най-индикативният фактор е държавата, в която е базиран контрагентът, и ако е различна, държавата, в която той действително предоставя услугата. Transparency International публикува ежегодно своя Индекс за възприятие на корупцията (ИВК), който подрежда държавите в света от „силно корумпирани“ до „много чисти“. Обичайният подход е резултатите от индекса да се разделят на високорискови и нискорискови и това да се използва като основа за оценка на риска.

Когато се стигне до определяне на висока или ниска степен, дружеството трябва да разгледа останалите фактори и да направи обща сравнителна преценка дали е необходимо да се извърши комплексна проверка и ако е необходимо, в каква степен.

3. Отрасъл, стойност на договора и естество на договора

Стойността на договора ще бъде важно съображение; колкото по-ценен е договорът, толкова повече потенциални рискове ще бъдат свързани с него и толкова по-сериозни ще бъдат потенциалните последици в случай на корупционна дейност.

Отрасълът, в който работи третата страна, също ще бъде важен показател за риска, свързан с третата страна, тъй като някои отрасли ще изискват повече взаимодействие с държавни служители, отколкото други.

Отраслите, които се считат за високорискови, са следните:

- Обществени работи/строителство
- Комунални услуги
- Недвижими имоти, собственост, правни и бизнес услуги
- Нефт и газ
- Минно дело
- Производство и пренос на електроенергия
- Фармацевтични продукти и здравеопазване
- Тежка промишленост
- Рибарство
- Въръжение, отбрана и военно дело
- Транспорт и съхранение
- Телекомуникации
- Потребителски услуги
- Горско стопанство
- Банкиране/финансиране
- Информационни технологии
- Гражданска авиация и космонавтика
- Лека промишленост
- Селско стопанство

Естеството на договора също може да бъде полезен инструмент за определяне на корупционните рискове. Например договорите с търговски агенти, които продават на държавни служители и/или правителствени агенции, ще бъдат високорискови (по причини, обяснени по-горе). Докато договор за елементарни услуги по поддръжка, при който работата, извършвана от третата страна, оставя по-малко възможности за корупционна дейност, ще бъде нискорисков.

Макар че фокусът може да е върху нови договори със субекти, с които дружеството не е сключвала договори преди, съществува и възможен корупционен риск от съществуващи ангажименти и трети страни. Ако в началото не е била извършена комплексна проверка, може да има проблеми с контрагента, които не са известни; съществува риск дружеството да стане неволен съучастник в корупционно поведение, без да е направило първоначална оценка на своя бизнес партньор.

Ето защо като част от процеса на внедряване на система за определяне на риска следва да се извърши инвентаризация на всички съществуващи договори. Това ще позволи на дружеството да определи и разгледа дейностите, които вече се извършват от трети страни, вида на ангажираните понастоящем трети страни и експозицията, която тези трети страни могат да представляват. Тази информация ще помогне за уточняване на това кои трети страни и договори представляват най-голям риск за дружеството.

Примери за оценка на риска:

- Договор с трета страна, която е базирана в държава с нисък риск, но включва ангажирането на агент, който ще взаимодейства с държавен служител, ще бъде договор с висок риск, независимо от стойността на договора.
- Договор във високорискова юрисдикция и високорисков отрасъл, при който стойността на договора е ниска, все пак ще бъде високорисков. Когато юрисдикцията е нискорискова, договорът все пак може да бъде високорисков в зависимост от това дали има взаимодействие с държавни служители и какъв е рискът, свързан с отрасъла.

- Поръчка във високорискова държава и високорисков отрасъл при определени обстоятелства може да бъде нискорискова, например ако естеството на услугите, които трябва да бъдат извършени, означава, че рискът от корупция е много малко вероятен, съчетан с факта, че стойността на поръчката е ниска.

Пример за опростен инструмент за оценка на риска:

	Високорискова държава	Нискорискова държава
Високорисков отрасъл	Високо	Високо
Нискорисков отрасъл	Високо/ниско	Ниско
Договор на висока стойност	Високо	Високо/ниско
Договор на ниска стойност	Високо/ниско	Ниско
Всеки договор, в който участват държавни служители (или свързани с тях — за определението за държавен служител вж. раздел 1)	Високо	Високо
РЕЗУЛТАТИ		
Висок = изисква се комплексна проверка		
Нисък = не се изисква комплексна проверка		
Съчетание от висок и нисък = изисква се комплексна проверка, като степента се определя от дружеството (вж. раздел 2)		

Раздел 2 — Извършване на комплексна проверка

Как да извършим комплексна проверка?

Комплексната проверка може да бъде извършена по икономически ефективен начин и не е необходимо да се инструктират външни агенти. Съществуват шест основни стълба на комплексната проверка, които трябва да бъдат обхванати. Това не е толкова труден процес, колкото изглежда на пръв поглед. Голяма част от основната информация може да бъде събрана от самата трета страна и оценката може да бъде направена не само въз основа на предоставената информация, но и въз основа на тона и начина, по който тя е била предадена. Отново, това не е задача за отбелязване, а обмислен процес.

Шестте стълба

Шестте основни теми или стълбове на комплексната проверка, по които следва да се търси информация, са следните:

1. Действителна собственост
2. Финансов контекст и плащане по договора
3. Компетентност на третата страна
4. Ресурси за публична документация: Хронология на корупцията и неблагоприятни новини
5. Репутация: Консултации по време на търговски референции
6. Подход към етиката и нормативното съответствие

1. Действителна собственост

Фактичката собственост се отнася до физическото или юридическото лице, което в крайна сметка притежава и има контрол или права върху дадено дружество. Изключително важно е да се установи собствеността на потенциалната трета страна, тъй като неидентифицираната собственост крие корупционни рискове. Той също така крие рискове от изпиране на пари и финансиране на тероризма, но те са извън обхвата на настоящото ръководство.

Дружеството трябва да знае с кого сключва договор и как тази страна извършва дейността си. Това не може да бъде известно, освен ако не бъдат идентифицирани всички основни акционери (тези с повече от 5% дял — вж. по-долу). Ако не е установена крайната действителна собственост, няма да се знае кой контролира дружеството. Скрытите лица представляват риск от корупция, тъй като те могат да бъдат замесени в корупционна дейност и тази дейност може да бъде самата причина, поради която лицето изглежда скрито.

Действителният собственик може да бъде определен, като се поиска от контрагента документацията за регистрация на дружеството, приложима за съответната юрисдикция. Документацията, предоставена от потенциалната трета страна, за която се твърди, че доказва действителен собственик, трябва да бъде независимо проверена. Ето защо официалната документация за регистрация на дружеството е най-ефективното средство за определяне на собствеността. Регистрационните документи потвърждават съществуването на юридическото лице и кой е неговият собственик.

Документи, които са изготвени от самата трета страна и не са официално проверени като точни, не доказват действителната собственост. Често дружествата предоставят списък на членовете на

управителния съвет или на директорите и предполагат, че това е доказателство за собственост. Няма как да се знае дали тази информация е точна и ако това се случи, трябва да се поискат повторно документите за регистрация на дружеството.

При идентифицирането на собствеността на дадено предприятие е важно да се идентифицират всички лица, които имат значителни дялове в дружеството, тъй като те ще имат контрол върху бизнеса. Обикновено в различните отрасли следва да се идентифицират всички акционери с дялово участие от 5 до 10 % или повече. Всички акционери с дялово участие под 5% ще имат ограничен принос или влияние върху дейността на предприятието и като такива не представляват значителен корупционен риск.

Ако третата страна не желае да предостави тази информация, това само по себе си може да е сигнал за тревога. Трябва да се внимава по отношение на трети страни, когато собствеността е регистрирана в „юрисдикция с ниска степен на оповестяване“. Въпреки че в тези юрисдикции работят много законни и етични дружества, препоръчваме да се внимава, тъй като лицата с престъпни намерения могат да използват в своя полза ниските изисквания за разкриване на информация в тези юрисдикции.

Възможно е да има и други начини за определяне на действителния собственик чрез отворени източници в зависимост от юрисдикцията. Например, може да има информация от съответната правителствена агенция, която регулира регистрацията на дружества, и тя може да бъде достъпна онлайн, по пощата или лично. Уебсайтът на третата страна също може да предостави полезна информация за крайната собственост, въпреки че това няма да е информация, която е независимо проверена и следователно не е авторитетна.

Ако се появят трудности при определянето на крайния действителен собственик и третата страна не желае да предостави тази информация или посочва причините, поради които не може да я предостави, или предоставя документи, които претендират, че са доказателство за крайния собственик, а след анализ не са, всички тези фактори са червен флаг и се препоръчва повишено внимание. Може да се обмисли възможността за възлагане на външни разследващи органи да определят действителния собственик на този етап.

2. Финансов контекст и плащане по договора

Финансовото състояние на третата страна може да бъде полезно за определяне на това дали съществуват рискове от корупция (и изпиране на пари). Най-простият подход е да се поиска от контрагента да предостави последните си финансови отчети.

Финансовият отчет на потенциалната трета страна ще осигури официална документация на нейните финансови дейности. Трябва да се гарантира, че отчетът е изготвен от реномиран счетоводител и е достатъчно подробен. Може да се направи основна оценка дали финансовите отчети на третата страна са последователни и съизмерими с предполагаемия ѝ размер, услугите, които извършва, отрасъла, в който работи, и начина, по който се рекламира.

Не е необходимо да се извършва подробен преглед или да се подхожда към финансовите отчети като към одит, а просто да се търсят несъответствия и плащания, които могат да изглеждат необичайни или непоследователни.

По-долу са дадени няколко примера:

- Има ли непрозрачни плащания, при които не е ясно на кого и защо се плаща? Например има ли неясни или неконкретни плащания като „разходи за консултации“?
- Има ли нещо необичайно в честотата на плащанията?
- Има ли нещо необичайно в стойността на плащанията?

- Трябва да се обърне внимание и на разходите — особено ако са прекомерни. Това може да е индикация за подкупи.
- Дали възнаграждението на третата страна е било съизмеримо с предоставените услуги?

Финансовият отчет на третата страна може да съдържа и данни за действителния собственик, които могат да бъдат проверени по документацията за регистрация на дружеството (вж. горния раздел „Действителен собственик“).

Интернет също може да бъде полезен инструмент за определяне на това дали е имало неблагоприятни новини, свързани с финансовата дейност на дружеството. Тази информация ще позволи също така да се направи оценка на финансовата жизнеспособност на предприятието, което в зависимост от договора може да бъде важно съображение, макар и да не е непременно свързано с корупцията (вж. „Хронология на корупцията“ по-долу). Търсенето в онлайн търговски списания също може да се окаже полезно за определяне на финансовото състояние на трета страна. В по-общ план може да се направи оценка дали степента на присъствие на третата страна в интернет е съизмерима с размера на третата страна и предлаганите услуги.

Възнаграждението също е ключов фактор при комплексната проверка и по-специално хонорарите за успех носят корупционни рискове. Това е така, защото те могат да мотивират дадено юридическо или физическо лице да участва в подкуп, за да се гарантира, че ще постигне целите, необходими за задействане на таксата за успеваемост. Най-важното е, че трябва да се проявява изключителна предпазливост, ако третата страна предложи такси за успех, тъй като това може да е признак за намерение да се платят подкупи или да се създаде фонд, от който да се плащат такива.

Подобно на това, местоположението на банковата сметка, която третата страна посочва за плащане, също ще бъде от ключово значение. Субекти и лица, които участват в корупционни дейности, често превеждат пари от корупция в банкови сметки в юрисдикции извън страната, в която е установено дружеството, или страната, в която то работи, за да скрият средствата и да избегнат разкриване. Отново трябва да се прояви изключителна предпазливост, ако трета страна предложи банкова сметка в друга юрисдикция, и ще е необходимо допълнително разследване на третата страна.

3. Компетентност на третата страна

Значителен риск от корупция ще съществува, когато трети страни предлагат услуга, която не са компетентни да предоставят, особено когато те ще взаимодействат с държавни служители. Това е така, защото държавният служител и третото лице може да работят съгласувано и да се извършват корупционни плащания към служителя. Дружествата трябва също така да са наясно с възприемането на корупция, когато с даден ангажимент са свързани чуждестранни длъжностни лица. За да се намали рискът от действителна корупционна дейност и от възприемане на корупционна дейност, е от решаващо значение да има ясна бизнес обосновка за взаимодействието с трета страна. В тази връзка може да се направи справка с портала за борба с корупцията в бизнеса.

Дружеството трябва да вземе предвид следното:

По отношение на третата страна:

1. Има ли опит в отрасъла и страната, в която ще се предоставят услугите?
2. Притежава ли квалификация и опит за предоставяне на услугите, изисквани по договора?
3. Получавала ли е конкурентна оценка за работата?
4. Има ли бизнес присъствие в държавата, в която ще се предоставят услугите?
5. Има ли препоръки от държавен служител?

6. Отправя ни ли са искания за спешни плащания или необичайно високи комисиони?
7. Искане плащанията да бъдат извършени в брой, на трета страна или в друга държава?
8. Има ли твърдения, че познава всички „правилни хора“, за да обезпечат спечелването а договора?¹⁰
9. Избрана ли е по прозрачен начин?

И накрая, има ли достатъчни търговски причини за възлагане на поръчката на тази трета страна? По-специално, необходими ли са услугите?

Горепосочените стъпки ще сведат до минимум риска от ангажиране на трета страна по погрешни причини, а също така, в случай на повдигнати въпроси относно легитимността на ангажимента, бизнес обосновката за избора ще бъде ясна.

4. Ресурси на публичните регистри: История на корупцията и неблагоприятни новини

Основна стъпка в процеса на комплексна проверка е да се установи дали има някакви неблагоприятни новини, свързани с третата страна, и по-специално дали има история на неетични бизнес практики, корупция или друга престъпна дейност или разследвания или твърдения за такива.

Трябва да се проучи дали в публичното пространство има информация, която да подсказва за съществуването на такава дейност. Това проучване може да бъде извършено с обикновено търсене в интернет.

В интернет може да се извърши търсене на публично достъпна информация, както следва:

- Общи търсения в интернет в медиите, включително национални и местни новини
- Блог на FCPA ¹¹
- Търговски списания
- Списъци на съдилища

Предлагани термини за търсене:

„Име на третата страна И“:

- „корупция“
- „подкуп“
- „присъда“
- „разследване“
- „обвинения“
- „обвинителен акт“
- „престъпление“/“престъпен“,
- „подкупи“
- „преглед на клиенти“

За по-задълбочено проучване на контрагенти с по-висок риск има редица по-специфични, публично достъпни ресурси, които могат да бъдат потърсени:

- Уебсайт на Министерството на правосъдието (САЩ)

- Уебсайт на Комисията по ценни книжа и фондови борси на САЩ (САЩ)
- Система за управление на възлагането (SAM)
- Списъци на специално определени граждани и блокирани лица (SDN) на Службата за контрол на чуждестранните активи (OFAC)
- Министерство на търговията на САЩ, Бюро за промишленост и сигурност, Списък на страните, които пораждат безпокойство
- Службата за сериозни измами (Великобритания)
- Списъкът на Световната банка с недопустими фирми
- Списък на Европейската банка с недопустими субекти
- Външна дейност на Европейския съюз, Консолидиран списък на лицата, групите и образуванията, подлежащи на финансови санкции на ЕС
- Интерпол — червени бюлетини
- Списъци на забраните и санкциите — съответните правителства ще разполагат с информацията онлайн

Полезен ресурс за намиране на информация за историята на третата страна може да бъде провеждането на интервю лице в лице (ако е практически възможно) или подобно (например телефонно обаждане) и директното запитване на дружеството за неговата история. Това интервю може да се проведе в началото на комплексната проверка, но може да е от полза първо да се установи дали има някакви разпознаваеми червени знамена във връзка с неетична, корупционна или друга престъпна дейност.

Ако бъдат установени червени знамена, свързани с неправомерна дейност, това не означава непременно, че третата страна не може да бъде ангажирана; често е възможно да се предприемат стъпки, които да намалят риска. Намаляването на риска често може да включва просто намиране на допълнителна информация, за да се разбере по-добре и да се определи количествено рискът; при много обстоятелства тя може да бъде получена директно от самото дружество. Например, може да се окаже, че третата страна или негов служител е осъден за корупция преди няколко години

и оттогава третата страна е уволнила лицето, въвела е програма за спазване на законодателството за борба с корупцията и има доказателства за силен „натиск от висшестоящи“ и добра култура на етика и нормативно съответствие. В този случай червеният флаг може да се счита за смекчен. Смекчаването на последиците е разгледано по-подробно по-долу в раздел 3.

5. Репутация: Консултации по време на търговски референции

Репутацията на трета страна е ясно свързана с историята на дружеството и с въпроса дали има неблагоприятни новини, но репутацията трябва да се разглежда и по-общо. Най-прекият път за оценка на репутацията на трета страна е да се потърсят препоръки от лица, които са работили с нея преди. Третата страна може да бъде потърсена директно, за да получи данни за контакт с лицата, които ще могат да предоставят препоръки, които могат да бъдат устни или писмени. Ако те са устни, разговорът трябва да се запише в реално време.

Дружеството трябва да гарантира, че на лицата, които предоставят препоръки, се задават следните ключови въпроси:

1. Откога познавате третата страна?
2. В какво качество познавате третата страна?

3. Имали ли сте някакви проблеми с третата страна?
4. Имали ли сте някога съмнения за корупция по отношение на третата страна?
5. Известно ли ви е, че има твърдения за престъпна дейност срещу третата страна или някой от нейните служители?
6. Смятате ли, че третата страна е честна в своите бизнес отношения?
7. Знаете ли дали третата страна има някакви връзки с държавни служители или правителствени агенции?
8. Знаете ли дали някой от служителите на третата страна или членовете на техните семейства имат връзки с държавни служители или правителствени агенции?

Възможно е да не е възможно да се получат препоръки за трети страни, които са нови субекти и нямат съществуващи взаимоотношения. В тези случаи може да се разчита на проучване на собственици на юридическото лице и общо търсене на неблагоприятни новини.

6. Подход към етиката и нормативното съответствие

По време на целия процес по етика и нормативно съответствие следва да се направи оценка на подхода на третата страна към комплексната проверка и на задаваните въпроси. Ще бъде възможно да се оцени общото отношение на предприятието към комплексната проверка и по-общо към етичния бизнес. Съществуват редица ключови показатели за положителна култура в това отношение, които следва да бъдат отбелязани по време на процеса.

Основните показатели са следните:

- Има ли третата страна собствена програма за борба с корупцията и нормативно съответствие? Ако е така, това ще ви увери, че третата страна приема въпроса сериозно. Ако няма програма за етика и нормативно съответствие, трябва да се направи директно запитване за това как третата страна възнамерява да управлява корупционните рискове. По-специално, те могат да бъдат попитани как управляват подаръците и гостоприемството или ангажиментите, които включват правителствени посредници.
- Има ли третата страна собствена процедура за комплексна проверка? Ако използва подизпълнители, как ще оценява и преодолява рисковете, които те могат да представляват?

Задължително е дружеството да гарантира, че е извършена комплексна проверка на подизпълнителите, които извършват работа по договора, за който е ангажирана третата страна (за повече подробности вж. стандартните предпазни мерки по-долу).

- Свързано със съществуващата процедура за етика и нормативно съответствие е дали има „натиск от висшестоящи“ — това означава дали има подкрепа за спазването на законодателството за борба с корупцията от висшето ръководство на организацията. Това ще покаже доколко етиката и нормативното съответствие са приоритет за третата страна.
- По подобен начин, ако има нежелание от страна на третата страна да се включи в програмата за комплексна проверка, да предостави информация или ако липсва прозрачност на който и да е етап, това може да е признак за корупционен риск и липса на разбиране.
- От третата страна може да бъде поискано да представи всички политики за борба с корупцията, които е въвела, както и изискванията за обучение за борба с корупцията на нейните служители. Това е добър показател за „тона отгоре „ и културата.
- Дружеството може да сподели собствените си политики за борба с корупцията и да гарантира, че договорът включва клауза, която задължава третата страна да спазва изискванията,

съдържащи се в политиките. Отговорът на третата страна на този въпрос и коментарите относно политиките също ще дадат полезна представа за нейната култура.

- В случай че има червени сигнали относно отношението или разбирането на антикорупционните изисквания, но те не са толкова съществени, че ангажиментът да не може да продължи, дружеството може да предложи на третата страна да бъде предоставено обучение за борба с корупцията. Това може да се окаже полезно за смекчаване на идентифицираните червени знамена.

Раздел 3 — Как да постъпим с резултатите

Следващият етап на комплексната проверка е да се справим с резултатите от проведените разследвания; това може да стане по един от двата начина;

1. Идентифицирани са червени знамена, които трябва да бъдат отстранени или смекчени; или,
2. По време на процеса на комплексна проверка не са установени никакви червени сигнали и ангажиментът може да продължи.

Ако на нито един етап от проучванията за комплексна проверка не са установени „червени знамена“, дружеството може да продължи ангажимента си с увереността, че са предприети разумни стъпки за проверка на корупционния риск на третата страна. В идеалния случай решението за продължаване на процедурата трябва да бъде взето от лице в дружеството, което не е пряко ангажирано с договора и може да вземе безпристрастно решение. При извършване на преценката трябва да се разгледат и внимателно да се сравнят всички етапи, като се обърне внимание на цялостната култура, която третата страна е демонстрирала по време на процеса.

Ако са идентифицирани червени знамена, е изключително важно да се извърши допълнителна работа преди сключването на договор. Червените знамена ще трябва да бъдат отстранени или смекчени. При много обстоятелства най-простият начин за разрешаване на проблема с червения флаг ще бъде да се свържете директно с третата страна и да поискате от нея да предостави допълнителна информация, за да изясните проблема, посочен в комплексната проверка. По-специално, третата страна трябва да бъде попитана какви мерки е предприела, за да предотврати повторното извършване на същата дейност.

Ако червените знамена не могат да бъдат отстранени, ще трябва да се предприемат действия за намаляване на рисковете. Често рисковете могат да бъдат намалени с прости разумни действия, някои от които са посочени по-долу.

Предишно обвинение или присъда за корупция:

- Ако червеният флаг е свързан с предишно твърдение или корпоративна присъда за корупция, това не означава непременно, че продължаването на ангажимента е невъзможно. Всъщност много дружества значително подобряват процедурите си за спазване на законодателството за борба с корупцията след постигане на споразумение с правоприлагащите органи за нарушения на законите за борба с подкупите; в някои случаи това подобрене е условие за постигане на споразумение.
- Ако корупционната дейност е в миналото (отпреди няколко години) и са били въведени процедури за етика и нормативно съответствие, за да се вземат мерки срещу обстоятелствата, довели до корупцията, като например уволнението на съответните служители, тогава може да се счита, че червеният флаг вече не е актуален.
- Ако има опасения, че въпреки че предишният исторически проблем е бил разгледан по подходящ начин, в третата страна продължава да липсва разбиране на законите за борба с корупцията, етиката и спазването на правилата (въпреки че няма корупционни намерения),

тогава дружеството може да поиска обучение за борба с корупцията за съответните служители на третата страна като условие за ангажимента.

- По подобен начин дружеството може да наложи като условие за ангажираност, че третата страна приема политиката за борба с корупцията, одобрена от призната неправителствена организация.

Разследвания на корупционни дейности

- Ако червеният флаг е свързан с историческо разследване на корупционна дейност, при което не е имало осъдителни присъди, червеният флаг може да се счита за смекчен, въпреки че ще бъде разумно да се потърси допълнителна информация за обстоятелствата и предисторията на разследването. Дружеството може също така да обмисли налагането на условия за намаляване на възприетия риск, като например обучение или политики за борба с корупцията; това трябва да бъде подкрепено от договорни разпоредби.
- По същия начин, ако разследването е в ход, това не е задължително да попречи на напредъка на ангажимента, но трябва да се прояви предпазливост и да се обмисли внимателно отговорът на третата страна на разследването: дали разследването и обвиненията са свързани с услугите, които дружеството иска да получи, и в държавата/държавите, където те ще бъдат извършени?
- Възможно е червеният флаг да е необоснован слух, който не е бил официално разследван от властите или правоприлагащите органи или доказан в съд, трибунал или друг равностоеен орган. При тези обстоятелства може да е възможно договорът да бъде изпълнен. Препоръчително е да следите дали ситуацията се променя.

Червен флаг, свързан с поведението на конкретен служител

- Червеният флаг, който се отнася до конкретен служител, може да бъде и случай на сгрешена самоличност и затова това винаги трябва да се има предвид. Особено внимание следва да се обърне на имената на лицата, които могат да бъдат често срещани в съответните юрисдикции. Когато случаят е такъв, червеният флаг често може да бъде смекчен, като се потърси проверка на самоличността на служителя и се сравни с информацията, предоставена в идентифицираната публикация*

Другите стъпки в процеса на комплексна проверка, и по-специално въпросникът, могат да осигурят достатъчен комфорт, за да смекчат „червения флаг“ и да позволят продължаване на ангажимента, без да се налага да се повдига въпросът пред потенциалната трета страна. Когато това не е възможно или когато твърденията са по-сериозни, е необходимо да се потърсят коментарите на контрагента.

Дружествата се насърчават да разчитат на съществуващия опит и познания за бизнеса и индустрията, които техните висши мениджъри ще притежават. Задълбоченото познаване на отрасъла ще помогне за оценяване на установените рискове и за определяне на необходимостта от предприемане на смекчаващи мерки; то ще помогне и за разработване на разумни, но надеждни решения. В идеалния случай смекчаването на последиците трябва да се разглежда от висш ръководител, който не участва пряко във възлагането на поръчката.

* Преди да се свържете с потенциална трета страна във връзка с какъвто и да е червен флаг, моля, обърнете внимание на предупреждението в полето по-долу.

Предпазливост, когато се обръщате към потенциална трета страна с неблагоприятни новини

При обстоятелства, при които се счита за необходимо да се потърси директно коментарът на третата страна, такъв подход трябва да се прилага внимателно и дипломатично, тъй като съществува потенциален риск от клевета. Ако се възприеме този подход, червеният флаг трябва да бъде поставен пред контрагента по начин, който не е обвинителен и от който става ясно, че дружеството не споделя мнението на публикацията, по никакъв начин не е формирало официално становище и

просто насочва вниманието на третата страна към неблагоприятната новина, за да има възможност да я коментира.

Най-разумният подход е да се срещнете лично и да предоставите копие от съответната публикация, за да може третата страна да я прочете. Ако не е практично или икономически изгодно да се проведе лична среща, дружеството може да предостави подробна информация за мястото, където е намерена неблагоприятната новина, като например уебсайт, автор и дата на публикуване. По този начин третата страна може да открие публикацията и да потърси коментар по електронна поща или по телефона. Препоръчително е да се потърси съвет от правен консултант по въпросите на клеветата, ако има опасения относно тази стъпка. Тази информация не е правен съвет относно клеветата, а просто препоръка.

При обстоятелства, при които „червените знамена“ са толкова сериозни, че не могат да бъдат смекчени чрез горепосочените действия, или има постоянна загриженост, и когато дружеството разполага с финансови ресурси, може да се наложи да възложи на външен доставчик да извърши комплексна проверка. Съществуват и абонаментни бази данни, които, ако дружеството разполага с налични ресурси, могат да се използват за идентифициране на червени сигнали, като например, че третата страна фигурира в списъци със санкции, че е държавна собственост и че е обект на криминална дейност/разследване.

Раздел 4 — Стандартни предохранителни мерки

След комплексната проверка, ако е взето решение за продължаване на ангажимента, преди окончателното вземане на решението за ангажиране следва да се предприемат някои допълнителни действия за защита, за да се гарантира, че дружеството е достатъчно защитено.

Независим надзор

Дружеството следва да гарантира, че има независим надзор на процеса на комплексна проверка. Необходимо е да има независима отчетност, така че подходящо високопоставен служител, който не участва пряко в ангажимента, трябва да упражнява надзор върху процеса. Служителят, който е предложил ангажимента, може да не е в състояние да оцени обективно информацията, събрана при комплексната проверка, и да направи безпристрастна оценка. В зависимост от ресурсите на дружеството може да е подходящо да се назначи лице, което да изпълнява функцията по етика и нормативно съответствие.

Договор — антикорупционни клаузи

Дружеството трябва да гарантира, че договорот съдържа антикорупционни клаузи, които изискват от третата страна да спазва приложимите закони за борба с корупцията; това може да осигури известна защита. За допълнителни насоки вж. клаузата на ICC за борба с корупцията..

Комплексна проверка на веригата за доставки

Рисковете, свързани с възлагането на трета страна да извършва услуги от името на дружеството, остават по-надолу по веригата на доставки. Това означава, че дадено дружество може да бъде подведено под отговорност за действията на подизпълнител, с когото трета страна е сключила договор и за когото е установено, че е участвал в корупционна дейност. Ако трета страна ще възлага услуги на подизпълнители, които ще се предоставят по договора, трябва да се извърши комплексна проверка на подизпълнителя. Обхватът на комплексната проверка ще зависи от размера на третата страна и подизпълнителя.

Дружеството трябва да гарантира, че в писменото споразумение има клауза, която задължава третата страна да поиска съгласие за възлагане на подизпълнител. Ако услугите се възлагат на подизпълнители, следва да се извърши пропорционална комплексна проверка на подизпълнителя. В зависимост от размера на третата страна, дружеството може да съдейства за извършването на комплексна проверка на подизпълнителя, за да се защити. Това ще бъде съображение за

дружеството и преценка въз основа на рисковете, свързани с подизпълнителя, и наличните ресурси. В зависимост от естеството на предоставяните услуги и обхвата на договора подизпълнителят може да има ограничена роля, така че комплексната проверка може да бъде проста и да изисква минимални ресурси. В случай че голяма част от договора се възлага на подизпълнители, това може да е червен флаг и да изисква проучване от страна на дружеството.

Мониторинг

След като трета страна е ангажирана да предоставя услуги, комплексната проверка не е приключила. Поведението и дейностите на третото лице следва да бъдат подложени на постоянен надзор. Дружеството следва да продължи да наблюдава третата страна.

Един прост, но ефективен начин за това е да се поддържа постоянен диалог с третата страна, пред която се повдигат въпроси относно борбата с корупцията. На практика това може да бъде точка от дневния ред на обичайни и редовни срещи за управление на търговски договори. Друг икономически ефективен метод ще бъде да се изисква ясна документация от третата страна за предоставените услуги преди извършване на плащането или поне да имате договорното право да го направите. Фактурите трябва да се преглеждат и одобряват от служител с подходяща квалификация. Следва да се разгледа дали има нещо необичайно в искането за плащане и дали сумата е съизмерима с предоставените услуги и съответства на първоначалния договор. Ако се установят червени сигнали, плащането трябва да се спре, докато червените сигнали не бъдат смекчени или отстранени.

При обстоятелства, при които договорът е сключен за продължителен период от време, в зависимост от степента на риска (както е било установено по време на първоначалната процедура за комплексна проверка), може да се наложи актуализиране на процедурата за комплексна проверка. Честотата на комплексната проверка се определя от дружеството. Комплексната проверка следва да се извършва по-често за договори с по-висок риск, в зависимост от обстоятелствата и наличните ресурси.

Управление и съхранение на документи

Изключително важно е всяка стъпка от процеса на комплексна проверка да бъде ясно документирана, така че да има ясни доказателства за стъпките, които дружеството е предприело за намаляване на рисковете, свързани с договарянето с трети страни. Ако в бъдеще възникнат проблеми, като например трета страна да бъде обвинена в корупционна дейност, свързана с изпълнението на работата ѝ за дружеството, то ще може да докаже, че дружеството е предприело всички разумни мерки, за да избегне участието в такава дейност. Дали това би осигурило защита в случай на наказателно преследване срещу третото лице, зависи от правото, уреждащо конкретната юрисдикция, и от конкретните обстоятелства. Дори и да не е изрично средство за защита, то вероятно ще бъде силен смекчаващ фактор.

Записите от комплексната проверка, както и повечето записи, могат да се съхраняват по електронен път, но трябва да се съхраняват от дружеството за достатъчно дълъг период от време. Разследванията на корупцията могат да отнемат години от началото до края; освен това много от тях започват едва години след извършването на дейността. Препоръчва се срок от 10 години, но този срок се определя от отделната дружество и може да зависи от ресурсите на дружеството и местните закони за защита на личните данни. В действителност при някои обстоятелства може да се наложи да получите правен съвет във връзка с местните закони за защита на личните данни.

Трябва да се помнят следните принципи:

- Дружеството трябва да поддържа писмени документи, доказващи, че е извършена комплексна проверка и че всички идентифицирани рискове са били внимателно разгледани и намалени по възможно най-практичния начин.

- Записите трябва да се съхраняват за значителен период от време; това може да зависи от местното законодателство, политиките на дружеството и ресурсите.
- Ако няма документи за комплексна проверка, няма как да се докаже, че тя е била извършена.

Приложение А

Този документ е инструмент, който трябва да се използва вътрешно от лицата в дружеството, които отговарят за извършването на комплексна проверка, за да се гарантира, че всеки етап от процеса на комплексна проверка е завършен; това е контролен списък, който трябва да се използва всеки път, когато се извършва комплексна проверка. Той ще служи и като обобщаващ документ, потвърждаващ констатациите от комплексната проверка.

Приложение Б

Този документ е въпросникът, описан в настоящото ръководство, който трябва да се изпрати на третата страна като част от процеса на комплексна проверка. Ако предстои да се проведат интервюта с третата страна (независимо дали виртуално или лице в лице), той може да се използва като основа за структурата на интервюто.

Комплексна проверка: Ръководство за малки и средни предприятия

Приложение А

Въпросник за вътрешна комплексна проверка

Данни за третата страна

1. Име на потенциалната трета страна
2. Контакт с потенциална трета страна
3. Дейност на дружеството
4. Размер на бъдещата трета страна (т.е. приблизително колко служители има?)

Риск

1. В коя държава е базирана третата страна?
2. В коя държава ще се изпълнява договорът?
3. Каква е стойността на договора?

Държавни служители

1. Третата страна държавна собственост ли е или е частично държавна собственост? Ако е така, моля, посочете подробности и считайте служителите за държавни служители.
2. Дали някой от собствениците, директорите, служителите или служителите на третата страна е настоящ или бивш държавен служител? Ако е така, моля, посочете подробности.
3. Има ли някой от собствениците, директорите, ръководителите или служителите на третата страна лични, семейни или каквито и да било връзки с държавни служители? Ако е така, моля, посочете подробности:

Действителна собственост

Получете от юридическото лице документи за регистрация на дружеството и отговорете на следните въпроси:

1. Проверена ли е крайната собственост на субекта с предоставената документация? Ако това не е така, обърнете се към органа и потърсете допълнително потвърждение.
2. Представената документация потвърждава ли независимо собствеността? Моля, обърнете внимание, че не трябва да се разчита на документацията, изготвена от самия орган, тъй като тя не е независима.
3. Идентифицирани ли са всички акционери, които притежават значителни дялове (обикновено 5% или повече), и потвърден ли е техният процент на собственост? Моля, въведете данните по-долу.

Финансов контекст

Получете последните финансови отчети от потенциалната трета страна и отговорете на следните въпроси:

1. Изготвен ли е отчетът от реномиран счетоводител?
2. Идентифицирал ли е счетоводителят някакви проблеми, като например следните:
  - i. Повтарящи се плащания към неидентифицирана трета страна или към идентифицирана трета страна, но по неясни причини;
  - ii. Значително плащане на неидентифицирана трета страна или на идентифицирана трета страна, но по неясни причини;
3. Съизмерими ли са приходите и печалбите с размера на предприятието?
4. Къде се намира банковата сметка?

Бизнес обосновка на договора

1. Какви услуги ще бъдат предоставяни от третата страна?
2. Защо са необходими тези услуги?

Компетентност на третата страна

1. Какъв опит, квалификация и умения има потенциалната трета страна, за да изпълни този договор?
2. Как беше избрана потенциалната трета страна?

Хронология на корупцията и неблагоприятни новини

1. Има ли данни за корупция в миналото (т.е. присъди), ако да, моля, опишете подробно
2. Има ли твърдения за корупция или разследвания за корупция?
3. Има ли данни за други неблагоприятни новини, свързани с третата страна?

Репутация

1. Получаване на три задоволителни препоръки от съществуващи контрагенти на потенциалната трета страна?
2. Задайте следните ключови въпроси:
  - а) Откога познавате третата страна?
  - б) В какво качество познавате третата страна?
  - в) Имали ли сте някакви проблеми с третата страна?
  - г) Имали ли сте някога съмнения за корупция по отношение на третата страна?
  - д) Известно ли Ви е, че срещу третата страна или срещу някой от нейните служители има обвинения в престъпна дейност?
  - е) Смятате ли, че третата страна е честна в своите бизнес отношения?
  - ж) Знаете ли дали третата страна има някакви връзки с държавни служители или държавни агенции?
  - з) Знаете ли дали някой от служителите на третата страна или членове на семейството

на служителите имат връзки с държавни служители или държавни агенции?

3. Уверете се, че сте попитали лицата, които дават препоръки, дали са имали някакви притеснения по отношение на корупция или липсата на етично поведение.
4. Моля, обобщете трите справки.

Култура на нормативно съответствие

1. Как е реагирала потенциалната трета страна на процеса на комплексна проверка (положително или с неохота?)
2. Дали третата страна изобщо е била уклончива?
3. Имало ли е трудности при получаването на необходимата информация от третата страна?

Антикорупционна комплексна проверка на трети страни:

Ръководство за малки и средни предприятия

Приложение Б

Въпросник за борба с корупцията за изпращане на трета страна

Данни за дружеството

Име на физическо лице/субект Регистриран служебен адрес Дата на регистрация

Град, Държава, Пощенски код, Телефонен номер, Адрес на електронна поща, Уебсайт на дружеството

Данни за банковата сметка, включително местоположение

Всички предишни имена или други търговски наименования

Всички свързани дружества (включително дъщерни дружества)

Дейност/дейности на дружеството

Държава, в която ще се изпълнява договорът

Държава на учредяване/местонахождение на седалището

Връзка с нашето дружество

Моля, обяснете как е възникнал този предложен договор? Имате ли съществуваща връзка с нашето дружество?

Предложен договор

Естество на предложения договор, т.е. договор за еднократни услуги, договор за наем, рамков договор?

Услуги, които трябва да се предоставят

От колко време Вие/Вашето дружество предоставяте услугата, която ще предоставяте по този договор?

Моля, опишете вашия опит и квалификация за предоставяне на тази услуга:

Предишни договори

Имали ли сте предишни бизнес отношения с нашето дружество? Ако да,

(а) Моля, опишете договора/ите

(б) Посочете датите на договора/ите

(в) Кои са били ключовите ви лица за контакт в тази дружество за целите на предишния/те договор/и

Моля, посочете подробности за съществуващи и/или предишни клиенти:

Собственост

Моля, избройте всички акционери или собственици, които имат финансово участие във Вашето предприятие от 5% или повече. (Ако даден собственик е юридическо лице, което не се търгува публично, моля, представете независимо проверена информация за идентифициране на действителния/те собственик/ци)

Собственик   Роля в дружеството   Държава, в която се намира   % собственост

Ръководство и ключови служители, включително управляващи директори, директори по продажбите,

Ръководител на договор (различни от собственици)

Избройте всички лица, които имат ръководна роля в дружеството

Име на ръководител/ключов служител	Наименование на длъжността	Роля
---	-----------------------------------	-------------

Разделът по-долу се отнася за държавни служители — моля, направете справка с определението по-долу за насоки:

Определение за държавни служители (местни или чуждестранни държавни служители)

Държавният служител може да включва, но не само, следните лица:

- *Длъжностно лице или служител на което и да е правителство или на която и да е агенция, министерство или отдел на правителството (от всякакво ниво).*
- *Всяко лице, действащо в качеството си на официално лице за правителството, независимо от ранга или длъжността му.*
- *Длъжностно лице или служител на дружество, което изцяло или частично е държавна собственост.*
- *Политическа партия или длъжностно лице на политическа партия.*
- *Кандидат за политическа длъжност.*
- *Служител на публична международна организация, като например Организацията на обединените нации или Световната банка.*
- *Пряк член на семейството на някой от горепосочените.*

ОИСР определя „чуждестранно длъжностно лице“ като всяко лице, заемащо законодателна, административна или съдебна длъжност в чужда държава, независимо дали е назначено или избрано; всяко лице, изпълняващо публична функция за чужда държава, включително за публична агенция или публично предприятие; и всяко длъжностно лице или агент на публична международна организация „

Собственици, ръководство, служители, които са държавни служители (включително всички представители на дружеството)

Има ли собственици, управители или служители, които са държавни служители? Ако отговорът е „да“, моля, опишете подробно:

Име	Длъжност	Роля и влияние върху ежедневната дейност	Официална длъжност	Официални задължения
-----	----------	---	-----------------------	-------------------------

Взаимоотношения на дружеството с правителства и правителствени служители

Извършвате ли някаква работа за правителството?

Ако отговорът на горния въпрос е „да“, това може ли да противоречи на задълженията ви към нашето дружество по това споразумение?

Трябва ли да взаимодействате с държавни служители, за да изпълните този договор?

Ако отговорът на горния въпрос е „да“, моля, представете подробности и обяснете степента на взаимоотношенията на вашето дружество с държавния служител/служители:

Прави ли Вашето дружество дарения на политически партии? Ако отговорът е „да“, посочете подробности, като обясните

Роднини, които са държавни служители

Има ли собственици, управители или служители, които са държавни служители? Ако

отговорът е „да“, моля, опишете подробно:

Име на служителя и длъжност	Роля и влияние в ежедневната дейност	Име на роднина и взаимоотношения	Официална длъжност и роднина	Служебни на задължения на роднина
-----------------------------------	--	-------------------------------------	------------------------------------	--

Има ли роднината някакво влияние или връзка с бизнеса на Вашето дружество или този договор? Моля, посочете подробности:?

Моля, посочете подробности:

Информираност за борбата с корупцията

Можете ли да обясните какво е корупция?

Индексът за възприятие на корупцията на Transparency International [2011 г.] класира [посочете държавата] на [посочете ранг] място от 178 държави — Смятате ли, че това е справедливо? Моля, обяснете.

Запознати ли сте с международните закони за борба с корупцията?

Можете ли да дадете примери за международни закони за борба с корупцията?

Има ли подобни закони във Вашата държава?

Имате ли въпроси относно политиката на нашето дружество за борба с корупцията?

Нормативно съответствие

Има ли Вашето дружество собствени политики за борба с корупцията и програма за спазване на етичните норми? Моля, посочете подробности:

Обучавали ли сте служителите си на практики за борба с корупцията? Ако отговорът е „да“, моля, опишете подробно (включително честотата):

Има ли Вашето дружество други съобщения за корупция?

Борба с корупцията — разследвания/обвинения

Имало ли е някога разследвания или твърдения за корупция по отношение на Вашата дружество, служители или представител на дружеството? Ако отговорът е „да“, моля, посочете подробности:

Ако отговорът по-горе е „да“, моля, посочете какви коригиращи действия е предприело вашето дружество:

Бил ли е някога някой от Вашите подизпълнители обект на разследване или обвинения в корупция? Ако отговорът е „да“, моля, посочете подробности:

Ако отговорът по-горе е „да“, моля, посочете какви коригиращи действия е предприело вашето дружество:

ИСС е световната бизнес организация, чиято мисия е да насърчава отворената търговия и инвестициите и да помага на бизнеса да посрещне предизвикателствата и възможностите на все по-интегрираната световна икономика.

Глобалната мрежа на ИСС, която обхваща всички сектори на частното предприемачество, включва над 6 милиона дружества, търговски камари и бизнес асоциации в повече от 130 държави. Членовете на ИСС работят чрез националните комитети в своите страни, за да решават проблемите на бизнеса и да предават становищата на ИСС на съответните правителства.

ИСС изразява мнението и приоритетите на международния бизнес чрез активна работа с ООН, Световната търговска организация, Г-20 и други междуправителствени форуми.

Близо 3 000 експерти от дружествата членки на ИСС използват своите знания и опит за изготвяне на позицията на ИСС по конкретни бизнес въпроси.

www.iccwbo.org

МЕЖДУНАРОДНА ТЪРГОВСКА КАМАРА

33-43 avenue du President Wilson, 75116 Париж, Франция Т +33 (0)1 49 53 28 28 F +33 (0)1 49 53 28 59 E icc@iccwbo.org www.iccwbo.org

¹⁰ Това може да е признак, че предлаганите от тях услуги не се основават на професионалния им опит.

****